

և Լաւնպուրիի դքսութիւնն Գերմանիոյ կը մնային իրաւամբ, և Շլեզվիկի ժողովուրդն կ'որոշէր քուէարկութեամբ թէ որ աղջութեան կ'ուզէ վերաբերիլ, գերմանականին թէ սկանտինաւեանին: Եւոլլանտ և շրջակայ կղզիք միութեան դաշն մը կը գնէին Շուեաթի հետ՝ նման Նորվեկիոյ, և ասով կ'ազատէինք 1866ին պատերազմէն և իր աղետալի հետեանքներէն. այս միութիւնն նոյն իսկ պատերազմին ժամանակ կարելի էր: Լոնտոնայի Գեասպանածողովոյն մէջ Կարլոս Ժե սկիզբ տուաւ այս միութեան. կը պատրաստուէր՝ թէ որ ընդունուէին իր առաջարկութիւնքը՝ բողոքել ամենայն զօրութեամբ և հնարիւք Շլեզվիկի Դանեսաց մասին Գերմանիոյ անցնելուն վերայ, ջանալով միացնել զայն դարձեալ Տանիմարքայի հետ: Եպիսկոպոսն Մոնրատ, գլուխ Պաշտօնարանին Դանեսաց, պատասխանեց որ՝ « Զիւսիսակողման քաղաքական միութիւնն երայխաւորութիւն մը պիտի ըլլայ Տանիմարքայի՝ ստանալու և դքսութիւնք » — Կարլոս Ժե սկիզբեց Աւստրիոյ ու Բրուսիոյ հետ պատերազմ բանալու գաղափարը Էյտէրի գիծը ստանալու համար, և իրաւունք ունէր, զոր ապացուցին ապա 1866 և 1870 ամաց դէպքերն: Ռուսիա ու Գերմանիա՝ Պալզիկ ծովու մէջ գիրար գերազանցելու ջանքն արդէն իսկ յայտնած են. Տանիկի նախանձաւոր է Լիէպաւի և Քրոնշտատ՝ Քիէլի: Ուրեմն կը կատկածուի կամ պատերազմ և կամ հաւմաձայնութիւն: Պալզիկ ծովուն տիրապետութեան համար եթէ կռիւ մը ծագի Ռուսիոյ և Գերմանիոյ մէջ, աղիտարբեր կ'ըլլայ երկու տէրութեանց ալ: Համաձայնութեան միջոց մը կայ. գրաւումն Եւոլլանտի՝ Ի Գերմանիոյ, և սկանտինաւեան թեւրակղզոյն՝ Ի Ռուսիոյ: Բայց սկանտինաւեան ազգաց միութիւնն իրարու մէջ կըրնայ արդեօք այսպիսի խորհրդոյ մը առջին առնուլ: և հակառակաւ, եթէ ըլլայ միութիւն՝ կրնայ արդեօք Տանիմարքա ապրեցունել ինքն զինքը գերմանական զօրութեանէն, և Շուեաթ հաստատուն կենալ պատերազմի մը հետեանաց դէմ՝ ընդ մէջ Ռուսիոյ և Գերմանիոյ: Գաղտնիք ապագային:

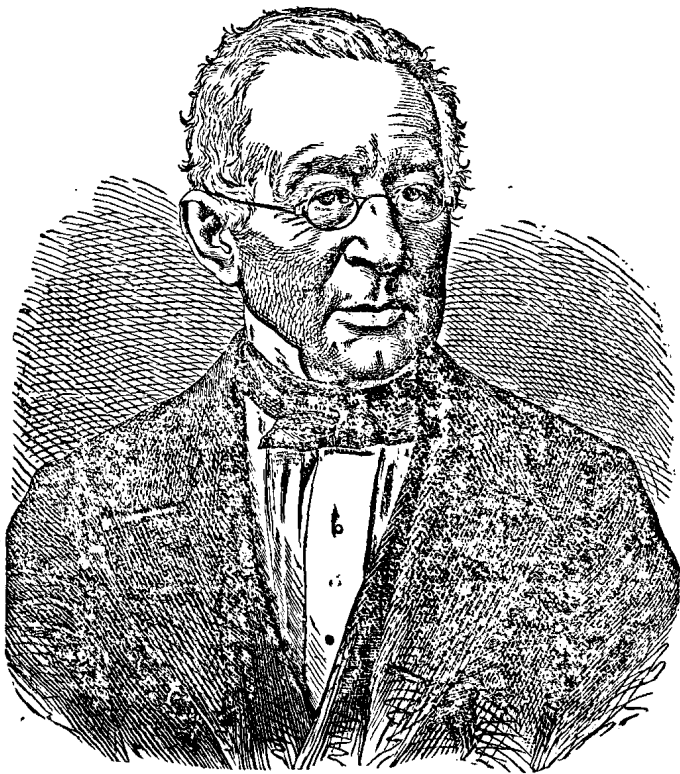
Մեր ժամանակաց եւրոպական քաղաքագիտաց մէջ՝ Կորչաքոֆ իշխանն արժանապէս մեծ անուն ունի. որոյ վրայ արդէն առիթ ունեցանք խօսելու Բազմավիպիս մէջ՝, գրելով ընդարձակօրէն իր կենսագրութիւնը. ուստի աւելորդ կը համարինք կրկնել նոյն բաները: Բայց հօս իր դէմքն ներկայացուցած ատեննիս, բարեպատեհ առիթ մը կը գտենք երկու խօսք գրուցել երեւելի քաղաքագիտին վերջին գործոց վրայ, որոց մէջ ամենէն գլխաւորն Պրիւքսելի դեսպանածողովն է:

Ռուսիա, ինչպէս բազում առթից մէջ տեսնուած է, չէ բարեկամ պատերազմի, և ջանացած է միշտ 'ի նոյն յորդորել նաև ուրիշ տէրութիւնները: Եւրոպա թէպէտ արտաքուստ հանգարտ՝ բայց 'ի ներքուստ յուզեալ վիճակի մէջ է. ուստի Ռուսիա զատյաճ դատեց ժամանակը, և մտածեց ժողով մը գումարել, և զանազան պայմաններով՝ թէ և ոչ բառնալ, այլ գէթ նուազել պատերազմի աղէտքը: Տարւոյս առաջին կիսուն՝ Ռուսիոյ կայսերութեան Ատենադպիրն Կորչաքով՝ շրջաբերական մը հանեց առ ամենայն Տէրութիւնս, հրաւիրելով զամենեւին օրինաւորապէս՝ առաջիկայ գտնուիլ ներկայացուցչի ձեռքով 'ի ժողովն Պրիւքսելի, որ պիտի գումարուէր խորհրդու պատերազմի վրայ: — Տէրութիւնք Կորչաքով իշխանին այս խաղաղամիտ հրաւերքն ընդունելով, որոշեալ ժամանակին իրենց երեսփոխաններն զրկեցին 'ի Պրիւքսելի, ինչպէս զժուարալուծելի էր, ուստի բազմադիմի հակառակութեանց ենթակայ եղաւ յիւրաքանչիւր ազգաց, ինչպէս որ կը գուշակուէր յառաջագոյն: Ռուսիոյ ներկայացուցչին՝ որ նախագահ բազմիւր էր ժողովոյն, ամենայնփոյթ տարաւ հասնելու աշխարհ

օգուտ նպատակին, բայց քիչ արդիւնք ունեցաւ :

Սպանիա երկար ժամանակէ 'ի վեր կը յուզէր ներքին երկպառակութեամբ, առ որ միւս տէրութիւնք անտարբեր աչօք կը նայէին : Գերմանիա վերջա-

պականութիւն կը գնէր 'ի Սպանիա ' հրացանի բռնելով զգերին և զանմեղն ' զօտարն և զանժանօթն , այրելով և կործանելով զէնս , զտունս և զքաղաքս : Տէրութիւնք հաճեցան մէկէն Գերմանիոյ առաջարկութեանը , և զըր-

ԱԼԵԿՍԱՆԴՐ ԿՈՐԶԱԲՈՎ

պէս 'ի գութ շարժելով , կամ հաւանաբար չահու դուռ մը տեսնալով՝ մէջ կը նետուի և կ'առաջարկէ տէրութեանց ընդունիլ Սերրանոյի հասարակապետական կառավարութիւնը , որով հարուած մը տալ Տոն Կարլոսի , որ բարբարոսաբար զամենայն ինչ յաւեր և յա-

կեցին իրարու ետեւէն իրենց դեսպանները՝ ընծայական գրերով : Կորչաքով միայն շեղեցաւ ասոնց կարգէն , չուզելով ճանչնալ Սերրանոյի կառավարութիւնը , իբրեւ անհաստատ և ոչ ազգային ընդհանուր հաւանութեան գործ : Իրաւունք ունէր նա . վասն զի միւս տէ-

բութեանց այնչափ պատրաստականութիւնն ուրիշ վախճան չունէր, բայց եթէ չահագոյսութիւն կամ մարդահաճութիւն. և Սպանիա լաւագոյն վիճակ մը չառաւ ինչպէս կը յուսացուէր :

Կորյաքով իշխանին համար մտածութեան նիւթ է նաև Տանիմարայի ու Գերմանիոյ մէջ յուզեալ խնդիրը, բայց կը յուսանք որ ճարտարամտութեամբ կը գործէ և յայնմ, գիտելով միշտ իր հայրենեաց օգուտը : Վերջերս ուղևորութեան ելաւ զանազան կողմեր, և ով գիտէ թէ ինչպիսի քաղաքական նպատակ մ'ունէր մտացը մէջ :

Ռուսիա խաղաղասէր է միշտ, և Եւրոպիոյ այս անհաստատ վիճակին մէջ անգամ ինքն զինքն ոչ յայս և ոչ յայն կողմն կը ցուցնէ, լաւ գիտելով որ իրեն այս կամ այն կողման միտումը՝ որոշիչ է առաւելութեան : Թէ որ Գերմանիոյ կողմը հակամիտի յայտնապէս, նա անտարակոյս մէկէն նոր կռիւ մ'ալ կը բանայ Գաղղիոյ դէմ՝ ազատելու անասուգութեան վիճակէն. իսկ թէ որ Գաղղիոյ կողմը հակի, անշուշտ մէկէն պատերազմի ձեռք կը զարնէ ընդդէմ Գերմանիոյ, վրէժ խնդրելու իր պատուոյն և զինուցը : Իսկ եթէ Կորյաքով արևելեան խնդիրը արծարծելու յարմար առիթն եկած համարի, գծուարին կ'ըլլայ արգելուլ զինքը : Ուրեմն Ռուսիա Եւրոպիոյ խաղաղութեան նեցուկն է, տէր է Եւրոպիոյ բախտին. ինչպիսի փոփոխութիւն :

Կորյաքովի քաղաքագիտութիւնն ընդարձակ ու բազմատեսակ է՝ նման այն աշխարհին զոր կը ներկայացնէ : Սա Ալեքսանդրի վստահութեան համեմատ զօրաւոր գործի մ'եղաւ մեծամեծ բարեկարգութեանց, վերանորոգելով Ռուսիոյ կայսրութիւնը յետ 1855ի պատերազմին : Թէ և հիմա եօթանասուն և վեցամեայ է, այլ անկորուստ պահած է մտաց կորովութիւնը և անխոնջ գործունէութիւնը :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Իր ներքին և արտաքին դժուարութիւնները

Թուի թէ Գերմանիա ներքստապէս ինքն զինքը կարգաւորելու դրադած է հիմա. բայց մոռցած չէ նաև արտաքինը. Ժամանակ մ'եղած չէ թերևս՝ որ Եւրոպա իր քաղաքական հորիզոնը այսչափ պղտոր ու խռովալիտ տեսած ըլլայ : Եւրոպիոյ մէջ կայ մաս մի աշխարհաց՝ որ տակաւին անկերպարան վիճակի մէջ են. կան սղգութիւնք՝ որ կը ծփին իրարմէ նուաճելու անկարելի կ'երևայ որ տեւէ ընդերկար իրաց այս անորոշ վիճակը : Մինչդեռ ի Հիւսիս Սլաւեանց գլխաւոր մասն ունի մեծագոր կայսերութիւն, ուրիշ կողմ նոյնացեղ ժողովուրդք՝ ինչպէս են Խռուադք, Սլլաւոնք, Չէքք, Լեհացիք և Հռուգենք՝ կը հպատակին օտար տէրութեան : Ռուսիա իրրև բնական պաշտպան համարուած է սլաւ ժողովուրդեան, և գուցէ օր մը նոյն տիտղոսով միջամուխ պիտի ըլլայ Աւստրիոյ գործոց մէջ, որ կը տեսնայ վտանգը յայտնապէս և չունի հնարք զերծանելու անկէց : — Երոյն իսկ Գերմանիոյ կայսրութիւնը դժուարին գրից մէջ կը գտնուի յանկարծական բարձրանալուն հետեանք : Կը տեսնայ միշտ Գաղղիոյ մախանքն, Ռուսիոյ նախանձն և Աւստրիոյ անվստահութիւնը :

Պ. Պիզմարք գիտէ այս ամեն բաները և կը մտածէ հաստատութեամբ : Գերմանիոյ վտանգն երբեք թնամի տէրութեանց դաշնակցութիւնէն կրնայ ծնանիլ, իւրաքանչիւր իրեն առանձին շահերը գիտելով ինչպէս ազատելու է այս վտանգէն : Երկու միջոց կայ. Թշնամեաց Գերմանիոյ դէմ գործելու կամ կամբը պէտք է բաժնայ և կամ կարողութիւնը : Ռուսիոյ և Գերմանիոյ կայսերաց այժմեան մոտերութիւնը անխաղաղութիւն թուի, անանկ որ Ռուսիա չի կրնար առ ժամա դաշնակցիլ Գաղղիոյ և Աւստրիոյ հետ ընդդէմ Գերմանիոյ. բայց այս երաշխաւորութիւնն, ինչպիսի զօրութիւն այ ունենայ, ապագային առջին նշանակութիւն չունի : Միթէ խոհեմութիւն է սպասել որ Գաղղիա բժշկէ իր վէրքերը : Անշուշտ ոչ : Ուրեմն բրուսական զինուց յաջողութեան արդիւնքն եղաւ անասուգութիւն և խաղաղութիւն անհաստատ : Պ. Պիզմարք հինգ միլիարտ տուգանք դը-